Published and distributed under permit (No. 781), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXIX. — Число 296. — Джерзи Сіти, Н. Дж., середа, 21. грудня, 1921. — VOL. XXIX. — No. 296. — Jersey City, N. J., Wednesday, December 21, 1921. — THREE CENTS

СКЛАДАЙТЕ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ГАЛИЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

ФРАНЦІЯ МІРКУЄТЬСЯ В СВОЇХ ДОМАГАННЯХ

ВАШІНГТОН, 19. грудня. — Під натиском опозиції зі сторони Злучених Держав, Анґлії, Японії і Італії, Франція почала поміркуватися та модифікувати свое домаганнє признати її право удержувати фльоту, більшу від японської.

Саро, голова французької делеґації по відїзді премієра Бріяна та Вівіяні, удався в товаристві французького амбасадора Жісерана та адмірала Де Бона до секретаря Гюза, голови конференції для зменчення морських зоружень, і відбули з ним двогодинну конференцію .По конференції французькі дипльомати заявили, що вони дали повновласть Гюзови поробити всякі заяви. Гюз заявив лише, що засіданнє конференції відбудеться у вівторок, але до газет дісталися вістки, що французькі делеґати предложили Гюзови інструкції, які вони дістали від французького премієра Бріяна, котрий тепер відбуває конференції з анґлійським премієром Ллойдом Джорджом в Лондоні. Інструкції сі певно були наслідком розмови, яку при нагоді побуту французького премієра в Лондоні мав з ним американський амбасадор Гарвей. Гарвей певно сказав Бріянови, що французькі домагання в справі величини французької фльоти пересаджені.

В інструкціях Бріяна має бути згода Франції на те, щоби її фльота виносила половину япаської; рівночасно там має бути застереженнє, що Франція згодиться на таку величину своеї фльоти лише під тим услівем, що її дозволять мати велике число малих кораблів.

ПРЕЗИДЕНТ ЛАГОДИТЬ АМНЕСТІЮ ДЛЯ ПОЛІТИЧНИХ ВЯЗНІВ НА СВЯТА.

ВАШІНГТОН, 19. грудня. — Як ходять чутки, генеральний прокуратор (міністер судівництва) приготовляє для президента Гардинґа проголошеннє амнестії для цілого ряду воєнних проступників, що тепер відсиджують кари в американських тюрмах.

Недавно заявилася у президента депутація жінок та предложила йому петицію про випущеннє на волю соціялістичного провідника Юджина Дебса, котрий тепер сидить у вязниці в Атланті, Джорджія. Петиція мала 35,000 підписів.

Президент має розбирати справу кождого вязня осібно.

СУД ПРИЗНАЄ ПРАВНІСТЬ ЗАКОНА ПРОТИ КУПОВАННЯ ЗЕМЛІ ЧУЖИНЦЯМИ.

САН ФРАНЦИСКО, 19. грудня. — Федеральний суд розбирав нині питаннє, чи хвалений леґіслятурою стейту Каліфорнії закон, забороняючий чужинцям, що не можуть стати горожанами, набувати на власність або навіть на аренду землю в стейті, годиться з американською конституцією. Суд признав закон згідним з конституцією і тим самим обовязуючим. При розправі ходило передовсім о права Японців. Суд заявив, що Япан не має зі Злученими Державами такої межидержавної умови, яка забороняла б ухваленнє такого закона.

ФАБРИКАНТИ ПРОСЯТЬ О ВІЙСКО.

НЮПОРТ, Кентакі, 19. грудня. — Властителі Нюпорт Ровлінґ Мил Ко. внесли до стейтового ґубернатора просьбу о висланне війска на охорону їх фабрик, в котрих тепер іде страйк, а котрих робітники зачіпають страйколомів.

У відповідь на се ґубернатор приказав місцевим шерифам розслідити положенне та донести йому, чи потреба війскової охорони для фабрики. Шерифи відбули конференцію і зложили звіт, що покищо цивільні власти потрафлять удержати лад і порядок і охоронити фабрики перед евентуальними нападами.

Фабриканти заявили, що вони не сподіються нападу на фабрику, але вони хотіли зробити все можливе, щоби охоронити своїх робітників проти страйкарів. Урядники компанії признали, що вони умістили у фабриці машинові кріси та карабіни для відпертя евентуального масового нападу.

ЗАВЗЯТА ОПОЗИЦІЯ ПРОТИ ЗАКОНА ПРОТИ ЛІНЧІВ.

ВАШІНГТОН, 19. грудня. — Внесений в конґресі законопроект проти лінчів викликав рішуче спротивленнє зі сторони представників південних стейтів, котрі найбільше провиняються в справі самосудів.

Коли нині поставлено в палаті послів внесок, щоби дебату над сим законопроектом обмежити до 10 годин, зараз вибухла в палаті послів крикдива опозиція, яка тревала півчверта години. Провід в опозиції вів конґресмен Гарет з Тексас, котрий клав одно формальне внесенне за другим, щоби не допустити до дебати над законопроектом. Нарешті він таки примусив палату ждати довгий час, поки в палаті зібралося кворум (відповідне до обрад число) конґресменів.

Підчас дебати конґресмен Еэвел обжаловував республиканських політиків, що вони хочуть своїм внесеннем приєднати собі голоси Мурин́ів. Він обороняв лінчі Муринів, котрих він обжалував за напасти супроти білих жінок. Проти нього говорив конґресмен Анзорґе, заявляючи, що Мурини сповняли в час війни свої обовязки на рівні з білими і тому їм належиться така сама охорона права, як білим.

В СПРАВІ ПОМОЧИ АМЕРИКИ ДЛЯ ГОЛОДУЮЧИХ В СОВЄТСЬКІЙ РОСІЇ.

ВАШІНГТОН, 19. грудня. — Комітет палати послів заявився за внесеним в палаті законопроектом, щоби на поміч голодуючим в совєтській Росії признати 20 міліонів долярів. Комітет заявився за ухваленнєм сього законопроекта без змін. Він був внесений на виразне бажаннє президента Гардинґа.

ОКРАДЕННЄ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕРКВИ.

З Боффало, Н. Й., пишуть нам: З суботи на неділю дня 17-го грудня с. р., окрадено церков в Боффало, Н. Й., на Блек Рак. Виломлено двері в захристії і збито шибу у вікні. Злодії забрали монастранцію, дві чаші і 3 картети. — П. Л.

ЗАГРАНИЧНА ТОРГОВЛЯ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ

За перших девять місяців 1921-ого року товарообмін Злучених Держав з заграницею дійшов до 37 міліонів тон експортованого товару і звиш 21 міліонів тон імпортів. Свій товар вивозила Америка головним чином в Анґлії і країни західної Европи та Середземного Моря (21 міліонів тон), далі в Канаді (6 міліонів), Центральну Америку. Західні Індії і Мексико (три міліони з половиною), в Південну Америку і на Оріент (по два міліони). три четвертини ввезеного товару прийшло з Мексико, Західної Індії і Центральної Америки; мексиканська нафта становить головну і найвартнійшу пайку в імпорті. Взагалі в порівнанню з попереднім роком торговля Злучених Держав значно зменшилася, так що до експорту як і що до імпорту і мало не з усіми країнами. Збільшився лише вивіз товару в Німеччину (головно пшениця і бавовна) і до Мексико.

В ПОЧТОВИХ ОФІСАХ МОЖНА ДОВІДАТИСЬ ПРО КУРС ЗАГРАНИЧНИХ ГРОШЕЙ.

Після розпорядження Почтового Департаменту в Вашінґтоні девять головних почтових урядів в Злучених Державах має одержувати щоденно з Вашінґтону телеграфічне повідомлення про кождочасний курс заграничних грошей і кожду зміну, зниження або підвишку курсу. Одержану таблицю курсу виміни ті почтові уряди (в Ню Йорку, Шікаґо, Ню Орлінс, Кензас Сіти, Мінеаполіс, Денвер, Сан Франціско, Сеатл і Делес) мають в свою черґу подавати до відома усім почтмейстрам в своїх округах. Розпорядження те зроблено з огляду на неустанне хитання курсу европейских грощий, для вигоди публики, що посилає в Европу гроші заграничними грошевими переводами (моні-ордерами).

ЗІЗД БІЛОРУСЬКИХ КООПЕРАТОРІВ

У Вильні відбувся недавно зізд білоруських кооператорів. Ухвалено організувати один краевий союз споживчих кооперативних товариств Виленщини.

ПІД УВАГУ ТИМ ЩО ПОСИЛАЮТЬ КНИЖКИ В КАНАДУ.

Українські видавництва і книгарні, що посилають свої видання в Канаду, повинні звернути увагу на недавно ухвалену постанову канадийського тарифового закона, по якій всі товари вво́жені в Канаду після 31-го грудня 1921 мусять бути значені (марковані), з якої країни вони походять. Та постанова обіймає між иншим і книги, брошури, циркулярі, каталоги, почтові карти, ґеоґрафічні карти, календарі, альманаки, музичні ноти, картини, гравюри і всякі инші печатні видання. На кождім примірнику видання, а саме на котрій небудь сторінці передної або задної окладинки, на першій або другій стороні титулового листка абож врешті на послідній сторінці мусить бути напечатано: „Принтид ін ......" або „Мейд ін ......" (імя країни). На книжках та инших видання, які вже напечатані, дозволено вибити той знак ґумовою печаткою.

НАЦІОНАЛЬНА БІЛОРУСЬКА БІБЛІОТЕКА.

Відомі білоруські діячі А. Луцкевич та І. Красковський на днях передають велику білоруську бібліотеку, зібрану І. Луцкевичем і завіщану ним білоруському громадянству. В найближчому часі бібліотеку буде відчинено у Вильні для користування з науковими цілями.

НАСЛІДКИ ГОЛОДУ В РОСІЇ.

„Ізвєстія Туркреспублики" в ч. 203. друкують статтю відомого чекіста Петерса, у якій останній пише: „на Ташкенській зелізниці валяються мертві діти. Сотні гинуть від тифу, дизентерії і малярії. В діточому захисту на ст. Ташкент діти валяються на брудній підлозі, їх заїдають воші, повітря помещкання нездорове. важке, отхожих місць нема, вікна повибивані. На ст. Ташкент-товарова, в двох вагонах найдено 23 хорих червоноармейців, безо всякої медичної допомоги, загажені, в брудній одежі. Померших не прибірають по суткам. Продпункт відпускає хорим незначні порції їжі. В залі оґітпункту "Ташкент-пасажирська серед пасажирів валяються на підлозі зовсім безпорадні кілька десятків хорих, зовсім безсилих, що ходять під себе. На двірці сморід, трупи не прибірається. хорі валяються по кілька тижнів. В середньому на двірці помирає що дня 6. чоловік.

ВІДКРИТТЄ БІЛОРУСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ.

„Новий Мир" доносить, що в Минськові відбулося відкриттятя білоруського університету, який складається з медичного, природничого, математичного, робітничого і правничого факультетів. На медичний факультет зараховано 280 студентів на правничий — 800.

Читайте українські книжки і ґазети, бо часте читане веде до просьвіти, а просьвіта — се сила. — Пишіть по цінник книжок

СПРАВА СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ

БЕРЛІН, 5. грудня. (Вл. кор. „Свободи"). — Париський дневник „Журналь де Деба" в телеґрамі з Лондону повідомляє:

„В ПРАВЛЯЧИХ АЛІЯНТСЬКИХ КРУГАХ ГОВОРЯТЬ, ЩО В СІЧНІ, 1922, ЗАЧНУТЬСЯ МЕРИТОРИЧНІ НАРАДИ В СПРАВІ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ".

Представник Західно-Української Републики др. Кость Левицький, який їздив до Франції й Анґлії для переговорів у справі Східної Галичини, щойно повернувся до Відня. Як у Парижі, так і в Лондоні д-ра К. Левицького принято привітно і достойно, так що він є цілком вдоволений успіхами своєї подорожі. Його конференції з компетентними чинниками привели до цілком позитивного результату.

РІШЕННЄ В СІЧНІ.

БЕРЛІН, 3. грудня. (Вл. кор. „Свободи"). — Кореспондент ґазети „Ноєс Вінер Таґеблят" повідомляє з Парижа, що зараз же по скінченню вашінґтонської конференції Найвисша Рада приступить до розгляду справи Східної Галичини.

У загальних рисах ся справа буде обмірковуватися вже в місяці січні, 1922.

БОРОТЬБА НАД БРИТАНСЬКО-ІРЛЯНДСЬКИМ ДОГОВОРОМ В ІРЛЯНДСЬКОМУ РЕВОЛЮЦІЙНОМУ ПАРЛЯМЕНТІ.

ДАБЛИН, 19. грудня. — На нинішньому засіданню ірляндського революційного парляменту (двол ерін) тривала далі горяча суперечка між прихильниками і противниками британсько-ірляндськоог договору.

Член ірляндського міністерського кабінету Остин Стек кричав, що він сподівається, що буде далі боротись проти Анґлії, хотяйби вже договір був принятий.

Імон де Валера кричав, що ліпше для ірляндського народу остатись далі в теперішний неволі аніж приймати такий документ як лондонський договір.

Ґраф Планкет також заявився проти договору, кажучи, що колиб його принято, то Ірляндці фальшиво присягнули би або британській ймперії або рідному краєви.

Член ірляндської переговірної делеґації, Роберт Бартон, сказав, що Лойд Джордж домагався, щоб ірляндські делеґати підписали договір в Лондоні, або оставили свій край на безконечну війну. Тоді він підписав, що вважає, що зломанне присяги ірляндській републіці є меньшим злом аніж безконечна війна рідного краю.

Член ірляндської переговірної делеґації і головний командант ірляндської републиканської армії, Майкел Коллинс, виступив різко проти Де Валери, кажучи, що він є за договором, бо він не хоче, аби його нарід далі боровся в неволі, але щоби стояв на своїх власних силах. Відкиненнє договору означало би виповідженнє війни Великій Британії до того часу, поки Ірляндія її не переможе.

Далі він сказав, що ірляндські делеґати підписали договір в Лондоні, але вони були би підписали його ів другому місті.

Посли привитали його бесіду ґрімкими оплесками.

Відтак говорив голова делеґації Артур Ґриффит. Він заявився за приняттєм договору. Він сказав в сторону Де Валери: „Ми тут бавимося в красні слова, коли ходить о життє ірляндського народу. Наша делеґація принесла з Лондону прапор чистий. Ми осягнули те, що по 700 літах Велика Британія згодилась забрати своє війско з Ірляндії".

Потім він прочитав приняту присягу і сказав, що кождий Ірляндець може її приняти.

Ґриффит скінчив свою промову отсими словами: „Я є за приняттєм мира, приязни іспівділання по найбільшій у світі революції. Якби договір відкинено, то війна, яка настала би по цілій Ірляндії, була би війною проти симпатії світа".

КОНФЕРЕНЦІЯ ПРЕМІЄРІВ.

ЛОНДОН, 19. грудня. — Нині відбулась тут кількагодинна конференція британського премієра Лойда Джорджа з французьким премієром Бріяндом, котрий спеціяльно для сеї цілі сюди приїхав. Розмова йшла про справу німецького воєнного відшкодовання.

НОВИЙ МІНІСТЕРСЬКИЙ КАБІНЕТ В РУМУНІЇ.

БУКАРЕШТ, столиця Румунії, 19. січня. — По уступленню румунського міністерського кабінету під кермою ґенерала Авереску прийшов знова давній румунський премієр Таке Йонеску, котрий вже утворив цілий новий кабінет і обняв урядованне.

„УКРАЇНСЬКА ТРИБУНА" ПРИПИНЯЄТЬСЯ.

БЕРЛІН, 5. грудня. (Вл. кор. „Свободи"). Часопись „Українська Трибуна", яка виходить у Варшаві з весни с. р., за кілька днів припиняється.

Причина — брак коштів.

„Укр. Трибуна" була органом уряду У. Н. Р. і підтримувала політику Петлюри.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays.
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ПОЛЬСЬКІ СОЦІЯЛІСТИ ДАЛІ ТАКИ ЖУРЮТЬСЯ ПОЛЬСЬКОЮ АВТОНОМІЄЮ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ҐАЛИЧИНИ.

Дня 30. жовтня с. р. на засіданню головної ради П. П. С. (польскої партії соціялістичної) у Варшаві польський соціялістичний посол М. Недзялковський здавав звіт про свої заходи в справі польскої „автономії" для української Галичини.

Він наперед пригадав, що 18. конґрес П. П. С. одноголосно ухвалив, що на тих землях, де населеннє щодо національности є мішане або не-польське, має бути „автономія".

Головна рада П. П. С. передала сю ухвалу центральному виконавчому комітетови П. П. С. і „звйонзкови" польських послів соціялістичних у варшавському „сеймі" до негайного виконання.

Рівночасно, казав Недзялковський, він приступив до виготовлення проєкту автономії для Східної Галичини. Він не є противний деяким змінам того проєкту, але буде обороняти його головні засади.

Далі він казав, що польські соціялісти мали два шляхи для вирішення сеї справи: 1) після соціялістичної програми; 2) в межах теперішньої дійсности. З уваги, що соціялістичного ладу в Польщі нема, перший шлях відпав, а принято другий, бо, каже Недзялковський, лише боягузи оминають трудности, які треба перемогти і перейти.

Потім казав Недзялковський, що нібито він і другі польські соціялісти є за незалежною Україною, а вихідною точкою до того вважає се, щоби управильнити неможливі відносини в Східній Галичині і на Волині.

Опісля Недзялковський говорив так:

БІЛЬШЕ ЯК ТРИ МІЛІОНИ наших співгромадян української національности майже зовсім НЕ КОРИСТАЄ З ЖАДНИМ ПРАВ, забезпечених конституцією з 17. марта, 1921; не має своїх представників в „сеймі"; знаходиться в безоглядно острій опозиції супроти польської державности. Вдодаток напруженнє зростає постепенно. Се вже ГРОЗИТЬ не прикростями, не дипльоматичним крутійством, але КАТАСТРОФОЮ, яка буде мати несчислимі наслідки. Якщо нам закидають, що ми виступили з почином дуже скоро, то я скажу, що ми се зробили, на жаль, дуже і дуже пізно.

Львівська українська соціялістична газета „Вперед" нам закидає, що буцімто ми се вчинили лише з огляду на сторонню інтервенцію. Се злісна інсинуація. Ми бажали й бажаємо завсіди українсько-польської згоди, незалежно від міжнародніх укладів. Хочемо усунути з життя молодої польської держави національну війну; стримати филю шовінізму, бюрократичну самоволю, реакцію, що насувається з „кресів".

Аргумент, який випливає з оцінки міжнароднього положення, признаємо для божевільних польських націоналістів. МИ ДОБРЕ ЗНАЄМО, ЩО ДИСКУСІЯ, ЯКУ РОЗПОЧАВ ДЕЛЕҐАТ КАНАДИ НА ЗАСІДАННЮ ШЕСТОЇ СЕСІЇ ЛІҐИ НАРОДІВ, БУДЕ ПРОДОВЖУВАТИСЬ ДАЛІ. Міністр Скірмунт запевнив комісію закордонних справ, що він про жадну ноту Бріяна в справі Східної Галичини нічого не знає. АЛЕЖ НАТИСК ФРАНЦІЇ В СІЙ СПРАВІ БУВ. СЕ ДОКАЗАНО ДОКУМЕНТАМИ. СТАНОВИЩЕ АНГЛІЇ ЦІЛКОМ ВИРАЗНЕ. В кожду хвилю загрожує інтервенція держав, чого ми за всяку ціну хочемо уникнути. Паненкова висловила недавно в „Ржечпосполітій" погляд, що красше було-б якби аліянти „надали" Українцям автономію, ніж ми самі (Поляки) се мали би зробити. Так міркувати може тільки людина, яка не розуміє, що значить для польської політики безпосереднє урядове втручаннє „великих держав".

Програму незалежности так званої Західної України відкидаємо. Українські соціялісти, які його признають, доказують що найменьше дивну короткозорість.

Колиб одначе держава така й могла повстати, то вона зараз сталася би кольонією західно-европейського імперіялізму і знищена й визискана, відійшла би до Росії. Петрушевич такої перспективи не боїться. Нас одначе цікавить доля спільна й кількасот тисяч Поляків, які замешкують Східну Галичину і мають повне право відогравати співгосподарчу ролю в країні. Я вже не кажу про те, що та „Західна Україна" була-б невгасимим вульканом військових конфліктів.

Ми вибрали другий шлях споміж зазначених перед хвилиною. Ми постановили виступити з реальним домаганнем, опрацьованим в подробицях, з програмою, яка би становила середню лінію між змаганнями місцевого польського і українського суспільства. Такою програмою на моє переконаннє, є ПРОГРАМА ТЕРИТОРІЯЛЬНОЇ АВТОНОМІЇ.

Деякі товариші пропонують розправити ширше крила і негайно приступити до будови УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ З ВОЄВОДСТВ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ І ВОЛИНІ і сфедерувати її з Польщею. Роблючи таким чином конкуренцію советській Україні, ми кинули-б кістку незгоди між Москвою і Києвом. Сі товариші впадають в устопію. Абсолютно не хотять приймати на увагу сучасних обставин; не спостерігають навіть, що їх міркування йдуть по лінії тих круґі, які настроєні войовничо. Пробуючи зреалізувати зазначену концепцію, ми скорше мали би війну з большевиками ніж федерацію.

Не хочу відчадувати будучности. Напевно розвиток подій допровадить до ЗЄДНАННЯ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ, ВОЛИНІ У ПІВДЕННОГО ПОЛІССЯ в одну одиницю з автономічним устроєм. Лишимо одначе зацікавленим чинникам самим зорганізуватись і перемогти трудности. А трудности дуже великі. Національне обличе Східної Галичини зовсім інакше виглядає ніж Волині. Тут ми маємо польсько-українську країну, країну з мішаним населеннєм; там знайдемо ледви кілька процент Поляків, а натомісць богато Росіян. В першім випадку плян польського і українського катастру зарисовуєтся, як цілком реальний крок, який має мету, а в другім — був би дійсним нонсенсом. Правне становище зовсім відмінне. Релігійна і політично-партійна суперечність доповнює картину. Якби ми на се все не звернули уваги, ми знов опинилися би в области будучих теоретичних спекуляцій, далеких від сучасної дійсности.

І тому я повертаюсь до автономічної програми. Що її можна протиставити; що її до сього часу протиставили?

В правому таборі повстав непритомний ґалас. Рвуть одежу і бажеволіють від обурення люди, яких провідники не так давно ставились зовсім інакше. Падаревський в 1919 році із соймової трибуни прилюдно пообіцяв, яко голова ради міністрів, автономію Східній Галичині. Панове Дубанович і Скарбек тоді не були проти сього. Тай тепер з наказу французького посольства радикально змінилась би бундючна постава вшехполяків. ТАКИЙ НАКАЗ НАПЕВНО ПРИЙДЕ. Ми тим, власне, і відріжняємось від нашої каринатурної ґакати, що провадимо політику самостійну і незалежну кі від яких натяків і директив представників аліянтських держав.

В минулу неділю „народова" організація Львова, на чолі з якимось „профісором" Прутинським профорсувала на публичному зібранню резолюцію в справі „автономії для Українців в обсягу воєводського самоурядовання". Разом з тим — цитую з „Ґазети Вечорної" — „польське населеннє мусіло-б мати певну й забезпечену більшість". Що наша ініціятива була необхідна, найкрасшим доказом того рода служать міркування провінціональних дурників.

Усуньмо одначе коміків на бік. Проти програми територіяльної автономії висунуто дві інші серіозні концепції. Деякі скриті круги почали розмову про НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНУ АВТОНОМІЮ. Не знаю, чи автори сього пляну уявляють собі всі його наслідки. Організуючи таким способом життє Українців, мусимо тесаме зробити і щодо Німців, Жидів, Білорусів. Тут висувається зовсім нове понятте про саму польську державу. Ставляється завдання, яких не розвязала би більш міцно зорганізована державність. Хочемо зреалізувати найбільш заплутану думку, яка ще ніколи не сходила на землю з теоретичної висоти, одну з найтруднійших для здійснення, що витворило ХХ століттє. Коли Реннер писав свій твір, то мав на увазі примирити національні засади з австрійським централізмом. Ми не йдемо до тієї мети. Я загалом маю враженнє, що наші прихильники національно-культурної автономії тому такі щедрі, бо мають надію, що хї проєкти н беудуть здійснені. Зрештою навіть ідеальне використаннє концепції національно-культурної автономії зовсім не відповідає на питаннє, ЧОМУ ЛЮДНІСТЬ, ЯКА СКЛАДАЄ ЗНАЧНУ БІЛЬШІСТЬ НА ТЕРИТОРІЇ, НЕ МОЖЕ БУТИ ДОПУЩЕНА ДО УЧАСТИ В УРЯДОВАННЮ НА ТІЙ ВЛАСНЕ ТЕРИТОРІЇ, А ЛИШЕ ДО СПРАВ АДМІНІСТРАЦІЙНИХ У СВОІМ ШКІЛЬНИЦТВІ І В РЕЛІҐІЙНИХ СПРАВАХ.

Товариш Левенгерц, а разом з ним деякі львівські товариші висунули програму „автономії в межах воєводського самоурядовання". Розуміється, я не утотожнюю сього становища з цитованим перед хвилею вибриком Прушинського. Товариш Левенгарц уявляє собі, що будуть істнувати три воєводські соймики з двома урядовими мовами, не з меньшою окмпетенцією як я проєктував для краєвого сойму, без жадного штучного „виробу" польської більшости.

Ні, товариші, не вивішуймо білого прапорця перед шовіністичним ґаласом! Не відступаймо несміливо на позицію товариша Левенгерца, і не вичікуймо пасивно на кроки уряду. Завданнєм соціялістичної партії є самодіяльна, творча ініціятива. Тому пропоную приняти основні тези мого проєкту, які в скороченню виглядають так:

1) Автономія означеної території, де в більшости мешкає українська людність зі столицею у Львові.

22 Межі автономії на підставі точок, оголошених в газеті „Роботнік".

3) Краєвий Сойм, яко автономічна законодатна влада.

4) Національний катастр.

5) Закони, що забезпечують права польської меньшости.

Великих історичних питань не можна ані обминати пішком, ані відбрехатись від них. Їх треба перемогти і розвязати сильно, мужно, відважно.

• • •

Поляки возяться зі своїми „автономіями" для української Галичини вже довший час. Вони виразно кажуть, що роблять се під натиском Франції, яка грозить Полякам, що не зможе оборонити для них української Галичини, якщо вони не послухають Франції і не дадуть їй самі своєї „автономії". Се їх зажурило і вони кричать про „автономію" для української Галичини, в надії, що відтягнуть аліянтське вирішеннє сеї справи.

Найбільше журиться сею справою безперечно уряд Пілсудського, бо то ніби він „будує" Польщу, а що його підпирають польські соціялісти, отже й вони переняли на себе журбу українською Галичиною. Вони, як видно, не виступають як соціялісти, котрі признали би всім народам САМИМ рішати про свою долю, але як польські патріоти і слуги польського уряду, котрі хотять нападеному силою народови накинути силою „автономію" наїзника.

Той Недзялковський, таксамо як всі другі Поляки, протестує проти домагання правительства Петрушевича, аби українська Галичина була вільною і свобідною державою. Він крутить, що нібито їй було би ГІРШЕ ніж в Польщі (як се можливе?), бо нібито тоді чужі держави її визискували би. І таки не має іншої ради, як накинути тому нещасному краєви „автономію" наїзника.

Такий хід проклятої польської політики у відношенню до України. На всій польській політиці від шляхотської до соціялістичної тяжить ПРОКЛЯТТЄ ВІКІВ. Ляхи не є спосібні не то розвязати питання української держави, але навіть питання про взаїмні сусідські відносини між Польщею й Україною.

Се все досі на Польщі мстилось і далі буде мститись. Поляки ніколи не розвяжуть українського питання, але через свої замахи проти України копають історичний гріб для своєї славетної історичної Польщі.

Україна визволиться не з волі але проти волі Польщі, а з нею не то що не заприязниться але загалом навіть не буде добрим сусідом.

ТОРГУЮТЬ УКРАЇНОЮ!

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи").

Що совітська Україна є на папері „самостійною державою" се кождому звісно і що про ню ніхто в Европі і словом не згадає, се також аж надто знане. В останнім часі европейська преса повна відомостий про Росію; про Україну була де-не-де згадка а іменно про „здушене повстання". Часом згадаєся про „полудневу Росію, з Чорним Морем", про „російське збіже" з Полтавщини або Поділля і т. д. Так розуміє Европа „цілковиту независимість" совітської України, яку уважає европ. Захід за московську кольонію і назви „Україна" уживає рідко і лише тоді коли ходить о близше означеннє певної области або місцевости в межах „незміримої Росії".

Нам се знане давно і сему не дивуємося. Та незнають про се представителі сов. України. Так недавно подав берлінський „Новий мір" розмову з уповновласненим У. С. С. Р. по репатріяції в Німеччині інжін. Аусемом". Отсей „Українець" дивуєся „що в Німеччині і взагалі на заході є зовсім перевернені поняття про взаїмні відношення України до Росії", а противнь „Україна є зовсім самостійна". — Треба бути представителем совітської України, щоби вірити в такі байки як нинішна цілковита „самостійність сов. України".

А тимчасом коли би той сам Аусем заглянув до партійної преси хотяйби до того самого „Нового міра", то певно знайшов би там поясненнє на „перевернені поняття", які має мати Европа про сов. Україну. Коли „Новий мір" сам не знає, де зачинаєся а де кінчиться Україна, коли пише в ч. 239. що „на території **Туркестану** ліквідуєся послідні останки розбитих білоґвардейських орґанізацій" а над тим пише заголовок „Ліквідація бандитизму **на Україні"**, коли та сама большевицька ґазета повна таких зворотів як „ціла Росія, крім України" (ч. 227) на „цілій території Р. С. Ф. С. Р. крім України" (ч. 228), і т. д., коли так „товарищі" з Берліна і кореспонденти з Москви дивляться на „самостійну" сов. Україну, то щож иньшого може про се думати Европа? Очевидно, що Европа дивиться на се лише так як Москва і її аґенти. А як розуміє Москва самостійність України і инших загарбаних не російських країв про се говорив недавно в „Новім мірі" (ч. 246) комісар „по делам національностей" Сталін ось як:

„Зачнім з того, що із 140 міліонів населення Р. С. Ф. С. Р. (виключаєся Фінляндія, Естонія, Лотва, Литва і Польща). Великороси числять не більше як 75 міліонів; оставші 65 міл. представляють не великоруські національности". Про Україну і инші „самостійні републики" і незгадуєся. Кажеся просто: „єдина неділима" Р. С. Ф. С. Р. має 140 міліонів населення. Та не перебиваймо бесіди комісара, а то всемогуга чрезвичайка єще нагніваєся.

„Національности ті заселюють головно окраїни, пункти важні під взглядом воєнним, — пункти, що мають надмір сирівців, топлива і споживчих продуктів. Ті окраїни менче розвинені (або взагалі не розвинені) ніж центральна Росія в промисловім і инших напрямах, задля чого без воєнно-господарчої помочи центральної Росії вони не всилі заступити своє самостійне істнованнє так як центральна Росія не є в силі зберегчи свою воєнно-господарчу силу без помочи топливо - сирівцево - споживчої тих окраїн".

Те саме, що нині говорить большевицький комісар, ми чули і за царського режіму. В приміненню до України се значить: Україна тобто часть „незміримої" Росії не може жити без „центральної Росії", бо „центр. Росія" не може жити без України. В те останнє ми свято віруємо. Ми знаємо аж надто добре, що Росія (не „центральна" а Росія в своїх етнографічних межах) без України є засуджена на животіння. Україна як російська кольонія певно не може бути без „центр. Росії". Та Україна як дійсно самостійна держава не лише що зможе бути без „матушки", а на впаки та сама „матушка" була би в великій господарчій зависимости від України.

Стара небіжка Австрія вірила також в економічну конечність свого істновання. Та на вірі і скінчилося. Факти переконали, що ті міркування були на користь Габсбурґам і деяким вибраним народам. Нова Чехія якось і істнує і має нині о много висшу валюту, як неодна із старих держав. — Поглянувши на колишні „окраїни" Росії, бачимо те саме явище; новоутворені держави якось жиють без помочи „центр. Росії" і така мала Лотва має нині валюту з висшим курсом як німецька, не кажучи вже про Фінляндію, якої курс марки є 5—6 разів висший від німецької. Одна Польща клигає зі своєю „валютою", та причина сему се набахбність на українські і инші чужі землі.

Лотва, Фінляндія і инші бувші „окраїни" можуть вдержати своє самостійне істнованнє без помочи Росії, лише Україна — ні! Україна не може бути самостійною, бо Росія потребує її хліба, сирівців і т. д. Український селянин мусить задармо віддавати свою працю на комісарські досвіди. Український мурин мусить в поті чола робити на „центральну Росію" а за се дістає „воєнно-господарчу" поміч в виді чрезвичайки, карательних отрядів і т. д. Український селянин мусить віддавати свою керваницю за безвартісні „срулики", яких і міліони перемінявши на дійсний гріш не вистарчать на купно навіть найпростійшої машини. Лупив цар добрі податки з укр. селянства, лупить нині єще більші совітська Москва. Міліони пудів укр. збіжа пропадають в череві ненаситної Росії. Що за се дістав укр. селянин. Може — землю? Ту він сам взяв собі і нема сили, щоби йому се відібрати. Се пізнали і комісари зрікаючись тягнути укр. селянство в комуну. — Україна, що мала міліони пудів збіжа, цукру, угля, желіза, Україна „медом і молоком" текуча, та Україна не може істнувати як самостійна держава, не може жити без „центр. помочи „окраїн". За се „центр. Росії"? Дійсно незглубимі є думки комісарів!!

Сам комісар Сталін каже, що Росія не є в силі вдержати свою „воєнно-господарчу силу" без „Росія" має промисл. Ну! ми вже досить наслухалися про нинішний російський промисл. Ми аж надто добре знаємо, що з тої т. зв. „тяжкої індустрії" лишилися в осії лише сліди і що на відбудову сего проситься тепер помочи в західно-европейський і американських капіталістів. В тій цили робиться торговельн ідоговори, яких дохід призначений на відбудову „тяжкої індустрії центр. Росії". Чим буде Росія торгувати? В себе вдома мало що знайдеся, свої люди гинуть з голоду, та за се у „хахла" все таки щось зістанеся. І ті „ізлішки" треба продати Німцям чи Англійцям, а за се бодай кілька машин піде в „центральну Росію", за се будуть магти московські комісари їздити по Европі і Америці і торгувати українським майном.

Так і тепер зібралося в Берліні стільки комісарів, як ніколи до тепер. Там і Карахан приїхав з Варшави і комісар продовольства Цурюпа і предсідатель совіта труда і оборони Риков а вкінци і Радек. Москва сказала недавно через „Новий мір" „що Росія потребує Німеччини, а Німеччина оРсії". По тій думці працюють комісари; в тім дусі повитано німецького представителя в Москвіє в тім дусі говорив Крестинський вручаючи свою грамоту нім. канцлерови Віртови: Німеччина зближуєся до Росії, бо як сказала недавно одна німецька часопись, з Німеччиною тоді антанта числиться, коли Німеччина є небезпечна. З сего сподіються скористати німецькі капіталисти. В тім напрямі працює німецький міністер Штінес, який якраз тепер робив в Лондоні старання, в цили позискання помочи анґлійських капіталістів на експльоатацію... України.

Про се пише „Шікаґо Трибюн" в Парижі з 23. падолиста ось як: „Візита Стінеса має потрійну причину: дістати позичку, щоби Німеччина могла заплатити рату, **дістати для совітів признання як офіціяльне і стале правительство Росії** і відновити свої передвоєнні зносини з анґлійськими промисловцями. Анґлійські промислові круги знають, що Стінес заробить в Росії о много більше ніж всякий инший конкурент. Він має власну транспортову орґанізацію в цили вивозу товарів на сей ринок; він купив від Румунії фабрики обуви в Бесарабії, щоби бути першим в **полудневій Росії** (підчеркненнє моє!), як тільки сей край буде безпечний для міжнародної торговлі і коли він дістане признаннє совітів анґлійським правительством, він буде мав справо жадати від Росії привілеґій, яких схоче".

Певна отже річ, що в Берліні і Лондоні торгуєся українською шкурою не питаючися навіть „самостійної совітської України". Та тут совітська самостійність ні причому. На се вона є російською кольонією, щоби в разі потреби сказати для формальности „так". За ню подбає „центральна Росія". Та чи український нарід дасть експльоатувати свої богатства капіталістам за ціну відбудови „центральної Росії", се покаже будучність.

Розумієся, що усе те, що діеся в Берліні чи Лондоні, не є таємницею для Франції. Тому і кричить так Бріян в Вашінґтоні про „німецьку небезпеку", тому то затягає довкола Німеччини тісний перстінь, тому то заключила Польща договір з Чехією. Франція, якої капіталісти вложили великі капітали в царську Росію не хоче припустити Німеччини до Росії і тому зачинає вже оглядатися, як би першій дістатися до українських природних богатств. В тій цили ведуться бездротні розмови між Парижом а Москвою. З другої сторони має бути спроба висунути Польщу і Румунію проти Росії в цили утворення польської кольонії чи там „самостійної" України федеративної з Польщею. Мабудь обіцяно Україні і Східну Галичину за федерацію з Польщею. І тому не дивним було би, коли би ізза виступу Петлюри прийшло до російсько-румунсько-польської війни, тим більше, бо за тим є передівсім Пілсудскі, який недавно в справах Вильна вийшов побідником і мабудь має більшість Поляків за собою.

Який буде конець тим всім політичним торгам нині не знати. Певним є, що українським народом торгують. Тогуєся і його майном не питаючися дійсного господаря за ціну. Україна є нині для західної Европи лише краєм можливої наживи, предметом міжнародних торгів. А політично — се „полуднева Росія", московська кольонія. Се все належить завдячити політиці Москви і славетним представителям так Москви як і „самостійної" совітської України!

Франкфурт над Меном, Німеччина, 28. падолиста, 1921.

С. Ю.

Др. Михайло Лозинський.

РАДЯНСЬКА ВЛАДА НА УКРАЇНІ І ЇЇ ВІДНОШЕННЄ ДО УКРАЇНСЬКИХ РАДЯНСЬКИХ ПАРТІЙ.

З приводу поїзди делеґата Закордонної Делеґації української партії соціялістів революціонерів до Москви й Харкова.

(Від власного кореспондента).

(Продовженнє)

Ціль поїздки Чечеля була: вияснити, чи радянська влада на Україні позволить на леґалізацію української партії соціялістів-революціонерів, значить, чи позволить, щоб ся партія леґально, законно істнувала й розвивала свою діяльність на Україні.

В сій справі говорив Чечель з головою радянської влади на Україні Раковським і з визначними представниками сеї влади Мануїльським і Шумським (всі три вони й очевидно членами і провідниками „Комуністичної Партії большевиків України"). Найперше говорив він з Шумським; те, що йому Шумський сказав, повторили в тій чи иншій формі Раковський і Мануїльський.

Шумський заявив Чечелеви ось-що:

Політичне бюро „Комуністичної Партії большевиків України" розглядало справу леґалізації української партії соціялістів-революціонерів і справу повороту членів Закордонної Делеґації партії на Україну і принято в сій справі постанову. „Сею постаю леґалізація української партії соціялістів революціонерів на Вкраїні **признавалася неможливою;** признано було бажаним поворот на Україну для участи в радянськім будівництві людий з Закордонної Делеґації, **особливо Грушевського;** сей поворот мав би бути всяко полекшений і роботі їх на Україні було би дано всі можливости, якими розпоряджає правительство Української Соціялістичної Радянської Республики, одначе передумовою сього повороту мав би бути вихід сих осіб з української партії соціялістів-революціонерів".*)

На питаннє Чечеля, яка є причина такої постанови, Шумський відповів:

„Нам добре відома позиція вашої закордонної ґрупи, ми вважаємо вас льояльними в відношенню до совітської влади на Україні і віримо в ваше бажанне активно допомогти їй зміцнитися. Одначе на яку соціяльну базу (основу) ви хотіли би спертися в своїй роботі? Коли-б ви хотіли шукати сеї опори серед бідного селянства, **то тут ви виступили би конкурентами нашої партії.** Ми почали роботу по класовому розкладу українського селянства**) і осягнути тут значні наслідки. Ми виділяємо зпосеред селянства незаможні елементи і орґанізуємо їх. Але ми хочемо, щоб вони були і вони повинні бути **нам** базою. **Отже для нас невигідно й недопустимо, щоб ви стали тут нашими конкурентами".**

„Яка-ж верства ще могла би бути вашою базою? — говорив Шумський далі — Нею могли би бути українські інтеліґенти, півінтеліґенти, ріжні учителі, бувші кооператори, земці (урядовці земств) і т. д., за котрими стоїть український куркуль (богатший селянин). Вся ся верства знаходиться до нас в опозиції і шукає всякої можливости орґанізуватися проти нас або хоч для того, щоби впливати на нас. Ми уважно за сим слідимо, не даємо розуміється і не дамо їм жадної можливости орґанізуватися, щоб не допустити до політичних впливів дрібної буржуазії, яка на нас напирає і є в сей час нашим головним ворогом. Між тим, коли-б ми дали можливість орґанізуватися вашій партії, себто коли-б ми її леґалізували, то вся ся реакційна і контрреволюційна дрібнобуржуазна публіка посунула би в вашу партію, щоби в ній зорґанізуватися, чи хотілиб ви того чи ні. Ви опинилися би в полоні в неї з вашою програмою і врешті або вийшла би з неї або втратили би всяке значіннє, а між тим причинилися би до її орґанізації".

„Нарешті, — говорив Шумський далі — в чім полягала би ваша діяльність? Не беручи на себе відповідальности за політику правительства і комуністичної Партії большевиків України, ви хваталися би за неминучі мінуси в нашій роботі і критикуючи їх, на тім орґанізували би коло себе незадоволених нами. Крім того ми, як вам відомо, стоїмо на становищи диктатури пролетаріяту, **яка совпадає з диктатурою його партії; ОТЖЕ ДІЛИТЬСЯ ВЛАДОЮ З ИНШИМИ ПАРТІЯМИ МИ НЕ МАЄМО НАМІРУ И НЕ БУДЕМО.** Розширеннє соціяльбази диктатури на користь селянства, про що ви говорите, **нам не є бажане,** бо воно означало би ослабленнє сеї диктатури, її пролетарського характеру, приносячи дрібнобуржуазні селянські впливи".

Як бачимо, ся відповідь

*) Уступи в знаках наведених („ ") тут і далі взяті з дословно з матеріялів у 9-тім числі „Борітеся—поборете".

**) Сейто, щоб відділити біднійших від заможнійших і настроїти ворожо одних до других.

Шумського Чечелеви дуже ясна. „Комуністична Партія большевиків України", яка має в на Україні державну владу в своїх руках, не дозволить на законне істнування ніякої иншої партії — хочби та присягнула на всі комуністичні догми, — бо не хоче мати конкурента і не хоче з ніким ділитися владою.

Коли-? Грушевський чи хто инший з Закордонної Делегації української партії соціялістів-революціонерів хотять вертати на Україну, то мусять вступити з своєї партії. Не маючи партії, отже не маючи за собою політичної сили, вони не страшні. Вони мусять або служити „Комуністичній" партії большевиків України" — або йти до тюрми. Особливо бажаний поворот Грушевського. Но подумайте, яка се була би реклама для большевиків, що найвизначніший український учений і діяч, голова Української Центральної Ради, отже найвищий представник української державности в її першім періоді, признав слушність „комуністичної партії большевиків України", покорився перед нею і пішов працювати по її вказівкам!

• • •

Між Чечелем і Шумським була також розмова про відомий процес проти українських соціялістів-революціонерів Голубовича і тов. Як відомо, на сім процесі говорено також про діяльність обвинених в періоді Центральної Ради, про що справу Шумський сказав: „Погляд, що ніби ми на сім процесі судили особи або їх діяльність за часів Центральної Ради, себто діяльність самої Центральної Ради, не відповідає дійсности коли на процесі згадувалося про діяльність Центральної Ради, то се було тільки історичним тлом, на котрім обвинувачене малювало діяльність української партії соціялістів-революціонерів... Нашою цілю було розкрити й намалювати перед українськими робочими масами діяльність тих партій, які взяли на себе провід в його політичнім житті, і показати яку шкоду принесла діяльність сих партій українському народові".

При читанню сих слів Шумського мені пригадалася сцена з процесу проти галицьких москвофілів, який відбувався в 1915 р. перед військовим судом у Відні. Їх обвиняли за те, що вони з вибухом війни зрадили Австрію в користь Росії. Але фактів не було, і навіть не могло бути, бо їх поарештували зараз при виповідженню війни, вони мали ще нагоду допуститися зради. Австрійський військовий суд поміг собі тим що на доказ наводив усю їх політичну діяльність перед війною. Між иншим відчитувано також парламентарні промови посла Дмитра Маркова. Коли-ж оборона звернула увагу, що посол за парламентарну промову не може бути суджений, суд відповів: Ми не судимо його за парламентарну промову тільки для характеристики його політичних поглядів".

Порівнайте се пояснення австрійського військового судді з поясненням Шумського — і знайдете дуже близьке споріднення.

Треба також зазначити, що Шумський висловив жаль, що не вдалося радянському правительству знайти нікого з членів української соціяльно-демократичної партії, щоби й їх засудити.

То найцікавійше є отсе місце з пояснень Шумського про процес:

„Помилково також думати, ніби ми на сім процесі „судили взагалі Українців". Щоби вказати на протилежне, процес було організовано так, що обвинувачували й судили Українці, а „обороняли підсудних Росіяни".

Зорганізовано—справді знаменито!

Пригадаю, що Мирослава Січинського, який убив намістника Галичини гр. Андрія Потоцького, обвиняв також прокуратор Українець Слоневський. Якби в Галичині не було тої свободи оборони, — як її нема в радянській республиці — то польська влада могла була також установити для Січинського — оборонця Поляка!

• • •

З розмови Чечеля з Раковським треба навести отсю часть звідомлення Чечеля:

„Раковський богато інформував мене про діяльність радянського уряду на Україні про сучасний стан її, і з тих інформацій виходило щире бажання правительства задовольнити всі національні потреби українського трудового народу, не порушуючи основ соціялістичної політики і не викликаючи в масах націоналізму й шовінізму".

Цікаво, чи Чечель і тов. переконані, що таке щире бажаннє в Раковського і тов. справді є.

Бо самі слова нічого не значать. Адже навіть польська окупаційна влада в Галичині все і всюди заявляє, що вона хоче „задоволити дійсні потреби українського народу".

Коли-ж Чечель і тов. справді переконані про таке щире бажанне Раковського і тов., то повинні би поставити добро українського трудового народу висше своїх партійних інтересів, розвязати свою партію піти помагати Раковському й тов. „задоволняти національні потреби українського трудового народу".

(Конець буде).

ПОЕТАМ НА ЧУЖИНІ.

I.

Чи чуєш, як клекоче шум,
Як в скалах зпід землі на глум
Жерела бють на ново?!...
Я чую, як шумлять лани
І гори й доли шум весни
І дзвонять, ждуть на слово!

Діткнися ти, як я, землі,
Мов сонце блисне на чолі —
Відродишся з руїни,
Стріляє думка в небеса
І в пісню зложиться краса
Найкращої країни!

Вона орошена в крові,
Вона понурена в гніві,
Вона ридає, бідна...
На карбах ран, на різах дум
Збірається до бурі шум...
І кличе мама рідна!...

II.

Я дзвоню в дзвін, ціле життя
В болоті шлях толочу,
А жду великого пуття
І кров зі себе точу.

І чують люде той мій дзвін
А мук моїх не чують —
Як я горю в затворах стін
А душу дні шматують!

Як ореться чоло моє
І падаю з усиля —
А дзвін мій грає, кличе, бє
І виростає хвиля...

III.

О, я не стогну, не жалюсь,
Що сиве мій волос...
Хоч тілом у могилу шлюсь,
Та духом — духом в гори бюсь
І могутніє голос.

Той дух мій вічно молодий,
І плаче і радіє,
Як чує шум життя новий,
Хвилює лан наш золотий
І нове зерно спіє!

В тім зерні я згубив імя
І кров — під нове зілля...
Сміюсь, сміюся в глиб життя,
В долоні плещу, як дитя
До сонця і весілля!...

Рахів, серпень 1921.

Василь Пачовський.

З ДНЯ.

Щось нового!

Скрентонська газета „Народна Воля" помістила статтю против Польщі.

Січеслав і Ленінград.

Большевики звісні з усяких карколомних реформ, з яких звичайно лишається пшик.

Тепер же вони кинули реформи громадські і господарські, а беруться до реформи давніх назв.

Наприклад місто на Україні **Катеринослав** перезвали на **Січеслав.**

Місто Катеринослав назвали так підчас його основин тому около 150 літ московські царські чиновники в честь цариці Катерини II. Місто нібито мало голосити славу для імени тої цариці. Розуміється, що знова українському народови несла ва, що його місто носить імя цариці, що руйнувала Україну. Длятого слід імя Катеринослав викинути і заступити його иншим. Але коли московські большевики взяли се діло на себе, то мусіли зробити на свій спосіб. Вони усе нібито змінюють, але тільки поверховно, лишаючи всетаки щось давнього московського. Наприклад Катеринослав назвали Січеслав по сліпому, змінюючи лише часть слова, а другу часть лишаючи. Слово Січеслав будовою наслідує Катеринослав; є воно злиене і не добре звучить. А прецінь, з уваги, що Катеринослав земля Запорожців розуміється було назвати се місце: Запорожє, або Запоріжжя, або Запорожці, або Січ, або Дніпрові Пороги, або Пороги, або Козацька Воля, або яким іменем славного козака і т. д.

Таксамо на честь цариці Катерини назвали столицю Кубані — **Катеринодар.** На Кубань виселила була цариця запорожських козаків і столицю нової їх землі названо в честь тої цариці. Тепер пора сю соромну назву, що нагадує „дар" цариці тех змінити. Але московські большевики зміняючи все бездушно і мертво, знова готові змінити на свій спосіб: **Січедар** хотяй Нова Січ, або Кубанська Січ, або Нове Запороже, або Кубань, або Чорноморе, було би далеко ліпше і розумнійше.

Московські большевики задивились також на небіщика царя Миколу і як він перезвав був **Санкт Петерсбург** на **Петроград,** так вони тепер на царський спосіб Петроград перезвали на **Ленінград.** А се-ж таке очевидне, що се імя зле звучить у вимові, хотяй і якого „славного" чоловіка імя носить! Чиж не ліпше вже було назвати стару царську столицю просто з моста: Ленін (се нагадувало би царський Кремлін, де він тепер царить), або Ніколай Ленін, або Леніново, або Улянова, або Совет, або Советово, або Большевіково і т. п.?

Коли брати назви з большевицького словаря, то се виходить смішно. Але на се нема ради. Найліпше хиба вже раз цілком забути про дурне большевицтво.

Кацапські штубаки.

В Пасейку, Н. Дж., дня 4. с. м. скликали кацапи віче проти митрополита Шептицького.

На тім вічу ухвалено і вислано телеграму до президента Гардинга у Вашингтоні.

Телеграма уложена і написана по глупому і щодо форми і щодо змісту. Жаден хлопчина, який бодай дрібку знає англійську мову і має капку розуму, не писав би такої дурної телеграми; а вже без сумніву не вислав би її нікуди, аби не осмішуватись перед людьми.

В телеграмі сказано, що в Галичині не відкись узялося московське населення.

А далі кацапи кажуть до президента Гардинга, щоби не вірив у заяви митр. Шептицького, бо він вчасі війни нібито був за Австрією і Німеччиною, а є ворогом аліянтів і Американців.

Під сею глупою штубацькою телеграмою підписаний якийсь „Іван Г. Борух".

Отже той якийсь „Борух" (як такий дійсно є) гадає, що він не знати яке велике діло зробив своєю телеграмою.

А тимчасом, якби він був ту телеграму вислав не до президента Гардинга, але навіть до копальні золота на подвірю Василя Черняка в Йонкерс, Н. Й., то люди сміялись би з тої телеграфованої глупоти. Бо скорше люди повірять, що є золото на ярді Черняка в Йонкерс, аніж в те, що в Галичині живуть Москалі (хиба такі як Борух).

А вже штубацтво в сій телеграмі, то істинно сягає верхів Карпат, недаром воно карпаторуське.

Малий хлопчина нераз в школі каже: „Пане професор, не слухайте його, бо він в моєї мами вкрав бохонець хліба!" Але як він трохи підросте, то сороминться такого глупого штубацтва. А той якийсь „Борух" вже певно має найменше 15 літ, а мимо того не встидається такої ідіотичної штубацької телеграми посилати до президента Злучених Держав, в якій каже, неначе та запацкана дитина: „Пане президент, не слухайте, бо він був з Німцями і з Австріяками".

Той якийсь „Борух" і купка других штубаків не здає собі справи, що як в канцелярії президента Гардинга секретар або його мічники отворять таку дурну штубацьку телеграму, то, кидаючи її до коша, мають лише купу сміху з людської глупоти, з дурного Борухового штубацтва.

Хто хоче бути королем?

Маленька балканська держава Албанія пошукує для себе короля в Америці, серед богатих людий.

Покищо не найшла і дуже турбується, бо нема кому сплачувати пенсій для міністрів.

Гадаємо, що тяжко найти короля серед Американців, котрі не вмиють сидіти на престолі.

Але чому би Альбанцям не оголосити анонсів, що приймуть кандидатів з кождого краю?

Може пійшов би до Альбанії Вишиваний і оставив Українців в спокою?

А може прийме альбанський трон Чарлі Чеплін, котрий яко Жид, уроджений в Англії, має за собою традицію?

Або може прийме сей трон Падеревський, котрий міг би вивезти до Албанії всі свої свині з Калифорнії?

Або Леон Троцький, котрий привчився вже сидіти на царському троні в Кремлі під Москвою?

Або лабатий Микола Миколаєвич, котрий, не діждавшись царського престола в Росії, міг би тимчасом приучуватись сидіти на троні в маленькій Альбанії?

Або Крісто Раковський з Румунії, а тепер з Харкова?

СВОЇМИ СИЛАМИ В УНІВЕРСИТЕТІ

Богато спосібної й охочої до науки молодіжи, що скінчила середну школу (гай-скул) і рада-б піти вчитися далі в колегії або університеті, не відважується навіть переступити університетських порогів з обави, що університетське образовання дорого коштує і без грошей його не осягнути. Певна річ, що даром воно нікому не дістається і що людині грошовитій і безтурботній легше заняття наукою. Та проте факт є, що мало не половина (45 процент) студентів в американських колегіях і університетах удержується виключно або в більшій частині своїми силами і що в деяких стейтових університетах 75 до 90 процентів всего студентства дістає від своїх батьків дуже малу допомогу або й зовсім ніякої. На ділі американському студентови коли не легше так певно не тяще заробити собі на прожиток як його європейському колезі. Раз тому, в Америці ніякої роботи не вважають не почесною і він може заробляти такою працею, якої європейський інтелігент посоромився би, і друге те, що в Америці в університет іде звичайно лиш той, хто справді хоче вчитися і йому сам університет старається допомогти.

Мало не в кождім університеті є організація-бюро посередництва праці або комітет самопомочі — що для незаможних студентів вишукує роботу, яка-б не дуже перешкаджала їм в науці. Для приміру кажучи, яких шістьсот студентів в Ейлськім університеті (Ейл Юніверситі) і яких вісімсот в Колюмбійськім (Колумбія Юніверситі) находить через свої бюра самопомочі заробіток вистарчаючий їм на удержання й університетські кошти.

Окрім того деякі студенти дістають даром мешкання і харч за те, що помагають в університетській кухні або їдальні. Деякі пишуть на машинці в університетських канцеляріях, помагають професорам, працюють в лабораторіях і т. и. Ще инші продають книжки, тютюн, папіроси, цукорки, або що тижня гладять одежу своїм товаришам або збирають від них білизну, відвозять в пральню, привозять і розділюють. Все те дає їм менший або більший заробіток.

Літом, в час вакацій, незаможні студенти і студентки розїзджаються, щоб дещо придбати на слідуючий рік науки. Богато їх наймається за прислугу в гірських та надморських курортах та готелях. Богато виїзджає як агенти книгарень і видавництв продавати книжки.

В каталозі Ейльського університету можна прочитати таку замітку: „Наш університет все мав собі за ціль помагати заслугуючим а незаможним студентам. Для того призначено цілий ряд стипендий і нагород. Окрім того потребуючі студенти можуть одержати позичку".

В тім-же катальозі сказано, що щорічно позички шістьсот студентам, з тим, що після скінчення університету вони мають гроші віддати.

Одною з прикрійших перешкод для вступу в університет є досить висока вступна оплата, по 200 до 300 долярів за кождий університетський рік. Одначе й для того деякі колегії мають позичкові фонди і мають стипендії для тих студентів, що з дуже добрим успіхом видержали вступні екзамени.

Після першого року кождий студент має можливість одержати стипендію або нагороду, які кождий університет роздає за вимкове добру праці. На примір, Принстонський університет має 85 тисяч-долярових і богато менших стипендій.

Звичайно кождий студент може винайміти собі дешеву комнату в самій колегії, лише мусить її сам умеблювати. Для того теж єсть студентські клуби, що всяку мебель дешево випозичають.

Кождий університет видає що року каталог з усіми інформаціями для майбутних студентів. З каталогу можна теж, між иншим довідатися, скілько коштує однорічний курс з усім удержанням, оплатами і т.д. Що до коштів, то між різними висшими школами є великі ріжниці. Правильно найдешевші є державні (стейтові) університети, що не беруть вступних оплат і дають студентам мешкання і харчування за невелику ціну.

ДУХОВНА МІСІЯ В НЮ ЙОРКУ.

Подаєся до відома Українцям гр. кат. проживаючим в Ню Йорку і околиці, що **з днем 22. грудня розпічнеться духовна місія,** котра буде відбуватися **кождого вечера від год. 7.30** в церкві св. Юрія число 26 Іст 7-ма улиця, а **закінчиться в неділю 25. грудня.** З місією буде рівночасно **ОТПУСТ,** наданий Святійшим Отцем Папою з нагоди Празника Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії. Провід цілої місії обійме Впреподобний **о. Совітник Йосиф Чаплинський** при співучасти запрошеного доокілічного духовенства. В місії зволить ласкаво взяти участь **Ексцеленція Митрополит Андрій Шептицький.** Проситься весь загал до як найчисленнійшої участи.

Комітет парохіяльний.

МІЖНАРОДНИЙ КОНГРЕС ПРАЦЮЮЧИХ ЖІНОК

Від 17-ого до 25-ого листопада с. р. відбувалися в Женеві наради Другого Міжнародного Конгресу Працюючих Жінок, з участю представниць жіночих робітничих організацій дванайцяти країн Европи, Америки і Азії. На першім конгресі, що відбувся два роки тому в Вашінгтоні, зорганізовано було Міжнародну Федерацію Працюючих Женщин з такими цілями: організувати женщин робітниць в індустріальні юніони; проводити міжнародне законодавство для охорони працюючих женщин і дітей; старатись, щоби женщини мали своє представництво в усіх організаціях і установах, які так чи инакше мають вплив на положення робітництва. До федерації належать лише ті організації, що належать до Міжнародної Федерації Трейд-Юніонів (амстердамської) або-ж стоять на тій самій платформі, що амстердамський юнійний союз; не належать до неї робітничі юніони організовані на релігійній основі ці організації, що обєдналися з третим (московським) інтернаціоналом, Федерація має свій постійний секретаріят в Лондоні і послідний Міжнародний Конгрес Працюючих Женщин був зїздом приступивших до неї організацій і юніонів.

Наради конгресу обіймали в першу чергу оба найострійші питання теперішньої соціяльної і економічної кризи: справу розорування і справу безробіття. Конгрес заявився за повне і безумовне розоружения усіх держав і, між иншим, ухвалив резолюцію з домаганням, щоби Вашінгтонська конференція вела свої переговори відкрито. Міс Кейт Меніком, представниці британських робітничих юніонів, доручено стежити за роботою Вашінгтонської конференції.

Конгрес висказав своє однодушне переконання, що теперішня криза повсисвітного безробіття є спричинена міжнародними причинами і лише міжнародні зусилля можуть зарадити безробіттю. Першим кроком для того мусить бути оживлення міжнародної торговлі, а для того необхідне усталення курсу грошей і відкриття взаїмних кредитів поміж державами. Підкреслено, що пониження заробітної платні робітникам не лише не поладить кризи безробіття, а ще й заострить її, так як зменшені заробітки не дозволять робітникам купувати й споживати продукти індустрії. Міс Маргарет Бондфілд звернула увагу, що Америка має найбільше золота (золотої резерви), та разом з тим в Америці найбільший процент безробітних. Тимчасом в так званих здобутих країнах (Німеччина й инші) безробіття майже зовсім нема, та праця окуплена там дорогою ціною. Марна платня і нужденне життя робітників в побідженних країнах обнижають житєвий рівень робітництва в побідивших державах. Стара капіталістична політика свого самолюбного інтересу загнала світ в руїну і і лише міжнародна кооперація і добра воля усіх народів може його виратувати.

Богато уваги конгрес присвятив положенню наємних робітників в хліборобстві та домагався, щоб їх включено під охорону усіх соціяльних законів, включаючи й закон про восьмигодинний робочий день.

РУХ У ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

ПІТСБУРГ, ПА. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 96, повідомляє, що надзвичайний мітінг відбудеться о 2-гій годині пополудни в неділю, 25. грудня, в гали церковній під ч. 107 ул. 7-ма і Карсон. На порядку нарад є важні справи до полагодження. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. — Г. Ревть, предс.; С. Войтович, секр.

ЧЕСТЕР, ПА. Бр. Сошествія св. Духа, від. 237, повідомляє, що річний мітінг відбудеться о 2-гій годині пополудни в неділю, 25. грудня, в гали церковній. На порядку нарад звіт контрольорів за цілий рік і вибір нового уряду. Довжники мають заплатити свої довги. Неявившийся член заплатить кару $1.00, а урядник $2.00. — Л. Благітка, предс.; П. Юрчак, секр.

НЕСКЕГОНІНҐ, ПА. Бр. св. Михаїла, від. 231, повідомляє, що надзвичайний мітінг відбудеться о 1-шій годині пополудни в неділю, 25. грудня, в гали Федя Ферка під ч. 310 Катавіса стр. Проситься всіх членів явитись як слід і виповнити свої місячні вкладки. — А. Гоцко, предс.; Р. Чолій, секр.

МАГАНОЙ ПЛЕЙН, ПА. Бр. св. Димитрія, від. 28, повідомляє, що надзвичайний мітінг відбудеться о 1-шій годині пополудни в неділю, 25. грудня, в гали церковній при ул. Мей. На порядку нарад полагоджене справ річного мітінгу. Неявившийся член заплатить кару $2.00. — Д. Скібяк, пр.; Ф. Дубецький, секр.

НОВІ КНИЖКИ.

„Поза межами болю", др. Осипа Турянського 50
„Земля", повість Ольги Кобилянської, брошур. $1.25, в оправі $1.50
„Царівна", повість Ольги Кобилянської, брошур. $1.25, в оправі $1.50, в люксусовій оправі $2.00
„Скошена лілія", трагедія от. Р. Думича 50
Замовлення і гроші належить слати на адресу:
UKRAINIAN PUBLISHING & PRINTING,
30 E. 7th Street, New York, N. Y.

ДОПИСИ

АВОКА, ПА.

Петиція до президента Гардінґа.

У вілксберській ґазеті „Івнінґ Нюс" з пятниці (9. с. м.) є поміщена стаття п. з. „Авоцькі люди апелюють до президента". У тій статті є поміщений в цілости той протест, який авоцькі Українці вислали до президента Гардінґа, домагаючись усунення Поляків із Східної Галичини і передання сього краю під владу правительства Петрушевича. Під протестом підписалися: Микола Колодій, Стефан Сеньків і Іван Соколовський (свідомий Українець з Лемківщини).

Наші вороги, побачивши той протест в англійській часописи, попали в таку лють, що аж ґоловами о бару бють. Вони не можуть зрозуміти, як маленька горстка тутешних Українців могла відважитися висилати петицію до голови американської републики, та ще оголошувати ту петицію в анґлійській ґазеті. Але ми з людської глупоти, зарозумілости і злоби не робимо собі нічого, бо знаємо, що боронити свій рідний край перед насильствами хижого наїзника — се свята повинність кождої розумної і чесної людини. Отже нехай наші вороги закусують зуби з лютости і зависти, а ми, свідомі діти своєї вітчини, будемо своїми затисненими кулаками гримати в двері справедливости аж доти, доки не станемо панами на своїй споконвічній землі.

З нашими ворогами і домашними хрунями ми порахуємось у слушнім часі, а покищо гуртуємо коло себе весь свідомий український загал і вибираємося разом на здобуттє української землі для Українців.

Свідомий Українець.

—o—

АЛЕНТАВН, ПА.

Протест в справі Галичини.

В неділю, 11. с. м., зараз по Службі Божій тутешні Українці зійшлися до парохіяльної ґалі на збори й ухвалили вислати кількох людий до хати кождого Українця, щоби зібрати як найбільше підписів на звісні протести в справі Східної Галичини.

На другий день (в понеділок) наша громада складаючася з пятьох ріжних товариств, вислала по пять протестів (враз з численними підписами) до президента Гардінґа, міністра закордонних справ Гюза і до амбасадорів тих держав, яким прийдеться рішати справу нашого рідного краю. Сі протести підписали: за парохію — о. Василь Турула; за бр. св. Михайла, від. 147 У. Н. Союза — Іван Заяць; за сестрицтво Пресв. Діви Марії, від. 151 У. Н. Союза — Мелянія Худоба; за 17-тий відділ „Провидіння" — Григорій Пипюк; за „Українську Січ" — Іван Рудакевич.

У вівтірковім (з 13. с. м.) числі місцевої американської часописи „Алентавн Морнінґ Кол" появилася стаття п. з. „Петиція до президента в українській справі. Уроженці Галичини і Буковини протестують рішучо проти польської влади". У тій статті по короткім вступі є поміщений цілий наш протест, враз з вичисленими висше підписами.

Розуміється, що коли свободолюбні Американці прочитають сей протест (а вони певно прочитають!), то їм отворяться очи і вони переконаються, що Поляки не є такі „благородні", якими вони себе перед світом представляють.

Володимир Кашицький.

—o—

НАЙСТАВН, ПА.

Відповідь на неправдиву допись.

Ми низше підписані відповідаємо на допись „громадянина" п. з. „Виметім сміттє зі своєї хати", поміщену в 267 ч. „Свободи", з дня 16. падолиста с. р. Робимо се не з оглядy на те, щоби оправдуватися перед „громадянином", але тому, щоби оправдати честь нашої громади перед загалом.

На доказ наводимо кілька фактів, якою неправдою послугується якийсь „громадянин" зглядом нашої громади і її уряду.

Пише „громадянин", що громаду засновано чесними людьми, а тепер вона попалася в руки срульків, і що була школа, читальня, аматорський кружок і банда, а тепер все те пропадає через теперішний уряд. Таке говорення не має ніякої основи, бо люди, котрі дали почин до заснования сеї громади і котрі доложили найбільше труду і гроша, є урядниками сеї громади і сего року. Читальня також істнує, а хоч розвивається не так, як колись, то се вина не уряду, але кількох одиниць, котрі убили її діяльність з якоїсь ненависти ще в 1918 році, і по нинішний день не можна до неї людий притягнути.

Хто розбив музику, як не тісамі, що хотіли нею послугуватися, хто тільки зажадав?

Школа не так щоби упадала, але навідворот: вона підноситься, бо ще від заснования громади в ній стільки дітий не було, що є сего року.

Якщо „громадянинови" хтось з наших людий не подобається, то най виступає проти сеї людини, а не проти цілої громади, чи уряду і най не чорнить тих людий, котрі нікому нічого не винні. Треба ще й те зазначити, що наша громада є для Українців, а не для якихсь „срульків". Коли хто хоче витикати комусь блуди і направити те, що є зле, то в першій мірі най послугується правдою і честию, а тоді заслужить собі на довіре і повагу межи членами громади і в української суспільности.

Н. Росолович, предс.
Н. Буньо, писар.

—o—

НЮАРК, Н. ДЖ.

Віче „Злучених Товариств Помочі Україні" в Нюарку.

Дня 11. с. м. відбулося в Нюарку, Н. Дж., віче в справі „Рідної Школи". Учасників віча було поверх 300 осіб. Віче отворив предсідатель товариства гр. Тарнавський. Відтак вічевики покликали на предсідателя віча гр. К. Багрія, а на секретарів гр. Вол. Білоруського й М. Шустакевича. Гр. К. Багрій, представивши вічевикам ціль віча, удїлив слова яко першому бесідникови др. Демидчукови.

Сей представив зібраним вагу освіти для українського народа. Відбудову своєї держави муситься розпочати від реальної роботи, від основ. Сила держави залежна від сили народу. Як инші народи, так і наш, повинен стреміти до утворення держави. Сила народу залежить усе від трох чинників, а іменно від маєтку, здоровля і просвіти. Український нарід задля свого розміщення географічного посідає хороше підсоннє й тішиться кріпким здоровлєм. Він має великі природні богацтва. Не достає нам одначе просвіти. Колись доступ до просвіти мали лишень упривільовані одиниці; нині, з розвитком демократизму усі верстви суспільности можуть користати з науки й просвіти. Просвіта повинна розвиватись у двох напрямах щоби 1) освідомити найширші маси населення і піднести загальний уровень знання селянства й робітництва, 2) здібнійших людий образувати на світлі одиниці. Колиб ми були мали в цих тяжких часах світлих і визначних людий, то тоді ми моглиб зрівноважити ворожий вплив Поляків у заграничній і міжнародній політиці. З образованнєм визначних людий повинно їти й образованнє мас в як найширших кругах.

Національне відродженнє в Галичині почалось що йно перед 25 літами. Це національне виховання за коротко тревало. Тяжко означити точно, якого часу треба на національне освідомленнє й народне вихованнє суспільности. На всякий случай потреба одного покоління. Одним з богато средств до поширення просвіти є школа. Школа осягне свою ціль, коли поведе плянову роботу, й коли шкільна система буде приноровлена до потреб свого народу.

Школа це страшне оружже проти ворога. З тої це причини Ляхи знищили нашу рідну школу. Нам не остає нічо іншого як закладати приватні школи. Обовязком нашим святим бути відпорним і завзятим мимо переслідувань, знущань і насильств. Наші браття в краю помимо тяжкого положення, в кождім напрямі роблять, що лиш можуть, щоби мати свою рідну школу. Не можемо однак вимагати від наших братів, щоби вони „зробили" революцію; нарід безсильний з усіх боків в круг нього польські жандарми і інша зволоч, а мозок народу, себто українська інтеліґенція, свідоме робітництво й селянство по тюрмах.

Школа має вельми великий політичний вплив. Маємо примір на Німцях, котрих національне обєднанне було у значній мірі висідом поширення освіти. І нам треба зєдинитись, і нам пора до діла взятись. На цю ціль треба однак фондів, котрі, ніхто інший тільки ми мусимо зложити. Лише хрунь буде викручуватися тим, що мовляв зложені гроші вкрадуть. Як де є чоловік, що допустився такого вчинку, треба його віддати в руки властий, бо крадіж національних фондів є злочином а робота коло піддержування народних інституцій повинна їти своєю дорогою.

Другим бесідником був гр. Ом. Ревюк. Бесідник представив поступ і розвій шкільництва. В давних часах навіть царі, князі й вельможі були неграмотні. З поступом часу почали закладати школи кожда верства суспільности собі окремо. Нарешті й селяни та робітники стали домагатись шкіл. Вони жадали, щоби школи удержувала держава, щоби вона була публична. Проти сего домагання виступили князі, шляхта, церкви й богаті люди, закидуючи, що публична школа деморалізує нарід, що він перестане вірити в Бога, не схоче робити панщини, що він перестане жити родинним життям. Остаточно селяни та робітники таки здобули собі право школи та удержування їх публичним коштом. Історія публичної школи виказала повну неслушність арґументів, яких вживали проти її заведення.

З історією публичної школи звязана тісно справа шкільної мови. Ще й нині кажуть нам, що не кожда мова надається для вживання її для навчання по школах. Кажуть, що добре булоби людям навчитися якоїсь межинародної мови, якою людина моглаби порозуміватися з народами ріжних мов. Радять нам не дбати за розвій рідньої мови та радять нам вчитися передовсім чужих мов. З одного боку примушують нас учитися московської, польської, німецької, мадярської мов, а з другого боку говорять про корисність навчання штучно утворених межинародних мов. Межинародну мову хвалять, а народну мову ганять. Дбаннє за рідну мову називають глупим націоналізмом, шовінізмом. Кажуть нам учитися чужої мови, бо нею можемо розговоритися з людьми других народів. Кажуть, що се буржуазна видумка дбати за свою рідну школу, бо се буржуазії потреба розділити людий на народи і вигідно жити таким розділом. Та так говорити можуть лише люди, які не мають найменчого поняття про історію. Історія учить нас, що межинародних мов уживали власне пани, королі, князі, церкви, та що дбаннє за народні мови почалося з хвилею, як наука та освіта дійшла до селян і робітників. Як довго освіта була привілеєм панів та можних світа сего, так довго в науці та освіті вживано ріжних межинародних мов, якими людина одної нації могла порозумітися з людиною другої. Богаті верстви могли позволити собі на таку мову, бо в них було досить часу вчитися межинародної мови. До того вони погорджали мовою простого народа. Вони шанували мову, яку говорили лише богаті та освічені верстви. Такою мовою була з першу латинська мова, рідна мова пануючої кляси великої римської держави. Як упала римська держава та римське паньство, сеї мови вживали довго уряди, церкви, купці ріжних народів. Вона була межинародною мовою західної та середньої Европи. З часом проти неї повстали ріжні „хлопські" мови. Наперед італійська мова італійського селянства та робітництва звела довгу та завзяту боротьбу проти інтернаціональної, панської латини. Таку саму боротьбу зводили і француська, і анґлійська, і німецька, і польська, і московська, і просто кожда мова у світі. Кожна з них колись уживалася за мову хлопську, просту, грубу, невироблену, не панську, не достойну освіченої або богатої людини. Проти кождої з них виступали люди з власного народа, які вживали її змалку, які її просто виссали з молоком з матірної груди. Кождий народ мав своїх кацапів, які радили йому закидати вживанне своєї рідної мови та вчитися чужої, панської, вигладженої мови чужих панів. Кождий нарід переводив боротьбу проти таких кацапів. Англійці виграли боротьбу проти своїх кацапів ще в другій половині 14-го століття, Французи десь в той самий час, Поляки в 16-ім століттю, але німецькі кацапчуки бородися проти німецької мови ще на початку 18-го століття, а українські кацапчуки ще й нині не вірять в уживанне в книжці богатої української мови. Україна ще нині дивиться на боротьбу своїх рідних дітий за вживанне народньої мови. Але ся боротьба мусить скінчитися так, як скінчилася боротьба кацапчуків, других народів проти їх рідних мов. Рідна мова мусить побороти. Мусить побороти тому, що рідна мова се найкраще оружа для піднесення народного добробуту, для здобуття собі кращої будучности. Проти української рідної школи повстають тепер не лише свої затуманені діти, але й передусім вороги, які хочуть обрабувати Україну з її добра. Для ворогів нема кращого способу поневолення України як заборона української народної мови та скасовання української рідної школи. Вони знають, що народ, позбавлений рідної освіти, перестане жити. Тому то нині йде по обох боках кордону, котрим Україна розділена, нагінка на українську школу, на українську мову. Ся тактика ворогів повинна нам розкрити очи на те, що нам робити. Ідім слідами ворогів, коли їх вороги хотіли відбирати їм рідну мову та рідну школу. Ідім за приміром Ляхів, робім те, що вони робили, як Німці пробували їм відобрати право вживаня своєї мови. В тяжкі хвилі ріднього краю покажім, як ми його любимо. Коли край буде свобідний, тоді й всякий потрафить свою любов показати.

Опісля забрав голос предсідатель віча, гр. К. Багрій. Загрівши народ до щедрих датків на Рідну Школу, він попросив гр. Білецьку, Дорошенку, Шумейко й Шустакевичеву, щоб пішли по колекті на „Рідну Школу". На ґалі зібрано дрібними датками $24.35. Більшими квотами зібрано $33.00. Декльаровано $1. Разом $58.35.

Вкінци збори ухвалили внесок, щоби американські Українці, йдучи за приміром братів у старім краю, установили „тиждень на Рідну Школу". За внесеннєм заявились усі присутні і визначили на се тиждень по нашім Новім Році, т. є. від 14. до 21. січня (н. ст.) 1922. В днях тих всі Українці в Америці і Канаді, робітники, фармері, урядники, священики, купці, промисловці і пр., повинні складати жертви на „Рідну Школу".

По відспіванню „Ще не вмерла Україна", вічевики розійшлися домів.

Володимир Білоруський,
секретар віча.

—o—

КЛІВЛЕНД, О.

Безголовє в комісарськім таборі.

Тутешний пролетаріят, який донедавна визнавав большевицьку програму, починає лагодитись до революції з комісарами. Один бувший завзятий комуніст сказав мені таке:

„Я думав, що в большевиків є справді щира робітнича програма, але переконався, що все те є лише шахрайсько-злодійська робота, бо між большевиками є такі проводирі, котрі від часу, як большевизм почав закорінюватися в деяких групах нашого народу, вже навіть до фабрик на роботу не ходять, як давнійше ходили, але навчилися туманити українського хлопа, котрий повинен на дармоїдів працювати. Вони нічого ніде не роблять, але помимо того добре їдять, файно вбираються і по 50 долярів місячно до банку вкладають. А ти, як хочеш стояти в большевицькій партії, мусиш грубо оплачуватись; а як їм не заплатиш, то вони назвуть тебе „контрреволюціонером" і більше з тобою не числяться.

Таких або подібних голосів ви почуєте тепер між бувшими комуністами більше, а все те свідчить, що одурені комісарами наші робітники починають пізнавати свою помилку і вертаються назад в ряди свідомої української громади.

Гарно, браття Українці! Я тішуся, що ви пізналися нарешті на мантійствах платних жидівсько-большевицьких комісарів і направляєте ту кривду, яку несвідомо своєму рідному народови заподіяли. Борімся спільно за свою національну державу, а коли збудуємо свою власну хату, то заведемо в ній такий лад, який буде потрібний українському робучому народови!.

Український робітник.